

Posudek oponenta habilitační práce

Masarykova univerzita	
Fakulta	Pedagogická
Obor řízení	Pedagogika
Uchazeč	<i>PhDr. Martin LACHOUT, Ph.D.</i>
Pracoviště uchazeče	katedra germanistiky Filozofické fakulty UJEP v Ústí nad Labem
Habilitační práce (název)	<i>Uplatňování komunikačních strategií při učení se cizím jazykům</i>
Oponent	doc. PhDr. Ivica Kolečáni Lenčová, PhD.
Pracoviště oponenta	katedra německého jazyka a literatury Pedagogické fakulty UK v Bratislave

a. Aktuálnost námětu

V intenciách modernej vysokoškolskej architektúry a vysokoškolskej výučby cudzích jazykov vyvolaných zvýšenými nárokmi interkultúrneho globalizovaného európskeho spoločenstva sa kladú vysoké nároky na formovanie kvalifikovaného profilu vysokoškolského absolventa cudzích jazykov zo strany vysokoškolských učiteľov, ktorí prostredníctvom projektovania nových trendov do študijných programov dávajú fakultám pridanú hodnotu a vytvárajú z nich konkurencieschopné inštitúcie predovšetkým v európskom meradle. Práve do tohto kontextu, teda kontextu progresívneho novátorského a efektívneho edukačného prostredia vidíme zasadenú habilitačnú prácu kandidáta Martina Lachouta, pričom zvolenú tému vnímame ako vysoko aktuálnu. Jej leitmotívom je disparita medzi jazykovými znalosťami a komunikačnými zámermi hovoriacich v L2, resp. L3 a hľadanie riešenia v uplatnení komunikačných stratégií ako subtému procesu komunikácie tak v teoretickej, ako aj praktickej rovine.

V didaktike cudzích jazykov posledných desaťročí sú komunikačná kompetencia, strategická kompetencia a komunikačné stratégie opakovane diskutované, habilitant však po komplexnej analýze modelov a prístupov v teoretickej časti práce konštatuje značnú difúznosť pri definovaní, charakteristike a klasifikácii učebných stratégií, ako aj komunikačných stratégií. Svoje úvahy koncentruje na potencialitu učiteľnosti komunikačných stratégií, a preto venuje sústredenú pozornosť na zmapovanie vlastnej aplikácie komunikačných stratégií z aspektu edukanta. Pri selektovaní a hierarchizovaní komunikačnej kompetencie a učebných stratégií dáva do popredia práve otázky súvisiace s uplatňovaním komunikačných stratégií. Uvedeným faktom sa podriaduje celá koncepcia habilitačnej práce.

b. Prístup k řešení

Z odborného a metodologického hľadiska je zámer predloženej práce presne a dôsledne rozpracovaný. Habilitant sa riadi prísne vedeckým prístupom pri rešeršovaní, selekcii a analýze dostupných zdrojov, k ich spracovaniu pristupuje korektne a zodpovedne. Zvolená téma je spracovaná veľmi kvalitne a kompetentne. Stanovené ciele a plánované výstupy, ktoré možno považovať za obzvlášť aktuálne v kontexte cudzojazyčného vzdelávania, sú prezentované jasne, v logickej nadväznosti a dokumentujú dôslednú orientáciu na výsledky. Intencia práce je zreteľná v každej kapitole. Podotknime už na tomto mieste, že v otázke predmetu bádateľského záujmu habilitanta nejde o náhodnú voľbu, ale cieľavedomé pokračovanie v dlhodobom výskume danej problematiky z rôznych aspektov.

V celej práci je prítomný analytický a samostatný kriticko-hodnotiaci prístup habilitanta, či už ide o ponúknuté modely a koncepty a ich charakteristiku v diachrónnom a synchrónnom pláne, alebo teoretickú bázu a spracovanie všetkých súčastí aplikovaného výskumu.

c. Použitá metodologie

Práca má rozsah a štruktúru presahujúcu obligátnu pre kvalifikačné práce v danom odbore. Proporcne vyvážené sa člení na teoretickú a výskumnú časť. Obidve časti tematicky a problémovo navzájom korešponujú prostredníctvom koncentrovaného sledovania problematiky uplatňovania komunikačných stratégií pri učení sa cudzím jazykom. V teoretickej časti práce podrobuje habilitant získané informácie hĺbkovej analýze a následne syntéze, konfrontuje koncepty a modely, usúvzťazňuje ich, hľadá analógie a diskrepancie s cieľom objavenia prienikov a modelovania existujúcich teórií. K tejto časti práce by sme mali len malú poznámku k prehľadnosti rozlíšenia jednotlivých subkategórií u Bachmanna (s. 53-55, 60) a otázku týkajúcu sa uplatnenia vlastného označenia kompenzačných stratégií ako komunikačných stratégií (s. 87). Zaujímalo by nás, či habilitant považuje za reálne zavedenie tohto termínu aj do platných legislatívnych dokumentov.

Výskumná časť práce bola zaujímavá z niekoľkých hľadísk. Habilitant rozpracoval metodológiu do najmenšieho detailu, vyvážené organizuje kvantitatívny a kvalitatívny výskum, neuspokojuje sa len so štatistikami, ale ponúka aj reálne čitateľné závery. Výskumné ciele, hypotézy a výskumné otázky sú prezentované jasne, v logickej nadväznosti a dokumentujú dôslednú orientáciu na výsledky. Evalvácia výsledkov aplikovaného výskumu predstavuje adaptačné východiská, aplikovaný výskum samotný by sa mohol stať predpokladom vytvorenia návrhu obsahovej stratifikácie vybraných študijných programov. V závislosti od skúmanej oblasti a obsahov sú uplatnené metódy kvantitatívneho výskumu (sebaevalvačné dotazníky respondentov zamerané na ich skúsenosti s komunikačnými stratégiami), ktoré habilitant analyzoval a následne vyhodnotil pri využití štatistických testov. Kvalitatívnu metódu naratívneho interview so zameraním na lingvistické a extralingvistické správanie probantov, následnú transkripciu a analýzu hovorených prejavov probantov spracúva do didakticko-metodických záverov. Tu sa žiada podčiarnuť vynaložené úsilie habilitanta pri spracovaní ústných prehovorov do transkriptov a ich vyhodnotenie, ako aj spracovanie sebaevalvačných dotazníkov probantov a hľadanie odpovedí na sformulované hypotézy a výskumné otázky. Je sympatické, že ťažisko výskumu sa koncentruje práve na aplikovanie komunikačných stratégií samotnými probantmi v ich spontánnom ústnom prejave. Tu využil habilitant naplno svoje pedagogické skúsenosti a plne reflektoval cieľové skupiny, študentov germanistiky a nefilológov.

d. Kvalita a správnosť dosažených výsledků

V teoretickej časti všetky získané zdroje podrobuje kandidát kritickej analýze, neuspokojuje sa so všeobecnými konštatovaniami, ale na základe štúdia a komparácie odbornej literatury nemeckej, anglosaskej a domácej proveniencie dochádza k vlastným záverom. V aplikovanom výskume ide do detailov a zaujíma sa o jednotlivosti, dôsledne analyzuje všetky získané dáta, snaží sa o komplexný a nestranný uhol pohľadu pri ich vyhodnocovaní. Rozsiahly materiál, ktorý s nesmiernou precíznosťou kandidát spracoval svedčí o jeho dôslednosti a komplexnom poňatí problematiky. Jeho závery nie sú axiomatickými tvrdeniami, naopak, svedčia o otvorenosti kandidáta novým poznatkom a jeho túžbe pokračovať vo svojom bádateľskom úsilí.

e. Původnost dosažených výsledků

Habilitační práce je svojou podstatou původná. Dosažené výsledky sú odrazom hlbokého prieniku do danej problematiky. Habilitant logicky nadväzuje na predchádzajúce teoretické poznatky a výsledky výskumov, ako aj svoje predchádzajúce odborné práce, ktoré vytvárajú tak veľmi solídnu vedeckú bázu pre vlastný empirický výskum.

f. Uplatnitelnost výsledků pro rozvoj oboru a další bádání

V odbore didaktiky cudzích jazykov, ako aj špecificky v didaktike nemeckého jazyka sú výsledky cenným vkladom v teoretickej a tiež v aplikovanej rovine.

Poukazujú na nevyhnutnosť venovať danej problematike intenzívnu a dlhodobú pozornosť, zamerať ďalšie empirické výskumy na jednotlivé aspekty tohto, obrazne povedané pilotného výskumu. Navrhovali by sme pokračovať v danej oblasti rozšíreným výskumom podobného zamerania celoplošne, na viacerých univerzitách v Českej republike, ako aj v medzinárodnom meradle.

Habilitační práce je inovatívna, má ambíciu prispieť k dosiahnutiu kvalitnej výučby zohľadnením reálnych požiadaviek živej komunikácie a ich premietnutím do obsahového zamerania jednotlivých študijných odborov, čím sa zabezpečí kompatibilita študijných obsahov a potrieb praxe. V teoretickej oblasti sa habilitant stotožňuje s náhľadmi niektorých odborníkov, ktoré modifikuje a prehľbuje, čím posúva doterajšie vedecké poznanie v danej oblasti. Habilitačnou prácou sa tak zapája do diskusie o možnostiach sprostredkovania komunikačných stratégií v rámci inštitucionálneho vzdelávania v ČR.

g. Uplatnitelnost výsledků v praxi

Habilitační práce je významná pre oblasť cudzojazyčnej edukácie. Výsledky sa môžu uplatniť v oblasti prípravy študentov v dennej, ale aj v externej forme štúdia. Za prínosné považujeme okamžité uplatnenie vo vysokoškolskej praxi, a to transformovaním získaných výsledkov frekvencie uplatnenia jednotlivých komunikačných stratégií študentmi dvoch univerzít do výukového procesu nemeckého jazyka. V rovine teoretickej v podobe komplexného diachrónneho a synchronného spracovania danej problematiky a v rovine aplikovania v pragmaticky zameraných disciplín. V ďalšom vidíme uplatniteľnosť výsledkov práve v komparácii a zároveň symbióze dvoch zameraní štúdia: filologického a nefilologického odboru s cudzojazyčnou aplikáciou. Nepriamo sa tak akcentuje vzdelávanie moderného typu absolventa filologického i nefilologického zamerania, ktorých odborné kompetencie sú v súlade s požiadavkami trhu na zvýšenú kvalitu cudzojazyčnej komunikačnej kompetencie. Ďalšie využitie vidíme v transfere výsledkov do edukačných podmienok školy. Tu sa otvára hneď niekoľko otázok. Zaujímalo by nás, aký výber, nazvime to modelových cvičení a úloh na nácvik komunikačných stratégií by habilitant ponúkol pre základný a aký pre stredný stupeň škôl a ktoré kritériá by si zvolil, ako by zohľadnil vek a jazykovú úroveň žiakov (A1 – B1 podľa SERR) pri tvorbe cvičení a úloh na identifikáciu, precvičovanie a upevňovanie komunikačných stratégií.

Výsledky empirického výskumu vyplnia aspoň čiastočne chýbajúce miesto v príprave študentov vo výučbe cudzieho jazyka.

h. Formální úprava a jazyková úroveň práce

Formálna úprava a jazyková úroveň práce je veľmi dobrá. Habilitační práce pozostáva spolu z 313 strán vlastnej práce (z toho 8 strán tvorí zoznam literatúry) a rozsiahlej prílohovej časti (spolu 7 príloh s rozsahom 110 strán, z ktorých prílohy 2 – 6 sú pre svoj rozsah uložené na

CD – konkrétne Dotazník pre sabaevalváciu študentov, transkripty produktov obidvoch skupín, súhrnný prehľad použitých stratégií v analyzovaných produktoch, súhrnné vyhodnotenie sebaevalvácie obidvoch skupín probantov a film QUEST). Po formálnej stránke je habilitačná napísaná prehľadne, čo umožňuje rýchlu orientáciu v obsahu. Vyskytuje sa v nej nepatrné množstvo preklepových chýb a chýb z nepozornosti (s. 15, 40, 57, 63, 107, 108, 137, 141, 148, 157), ktoré sú v tak rozsiahlej práci zanedbateľné. V predloženej práci konštatujeme kultivovanú vedeckú komunikačnú kompetenciu habilitanta, čo mu umožnilo sprostredkovať odborné informácie štruktúrovaným vedeckým štýlom. Jazykové prostriedky vedeckého jazyka používa adekvátne na vyjadrenie obsahu, čo nie je v akademickej entite vždy samozrejmosťou. Vedecký štýl sa odráža v komentároch, vysvetľovaní pojmov, definovaní, rezumovaní, parafrázovaní a i.

Dotazy oponenta k obhajobě habilitační práce:

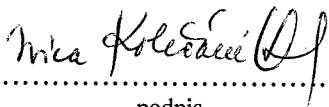
1. Výsledky Vášho empirického výskumu poukázali o.i. na frekvenciu využívania spolu 34 komunikačných stratégií vybranými probantmi. Do akej miery sa môže považovať tento výber za signifikantný v prípade väčšej vzorky probantov, resp. čo by ste na základe nadobudnutých skúseností zmenili?
2. Na s. 155 ste uviedli do pozornosti začlenenie učiteľnosti stratégií do cudzojazyčnej výučby – aké postupy by ste navrhli pre študentov germanistiky filologického a nefilologického zamerania?
3. Vo výskume ste sa zamerali na spontánny ústny prehovor probantov. Uvažujete perspektívne aj o testovaní iných produktov, napr. dialogizovanej formy prejavu, nonverbálnych prejavov samotných alebo v kombinácii s verbálnymi a pod.?
4. Zaujímala by nás Vaša definícia a charakteristika strategickej kompetencie vo vzťahu k učiacemu sa a vyučujúcemu.

Záver

Oceňujem komplexnosť spracovanej problematiky, široký rozhľad a veľmi dobrú orientáciu v použitých zdrojov, prístup autora k ich rešpektovaniu, ako aj invenčnosť a tvorivý prístup pri spracovaní dát vo výskumnej časti.

Habilitační práce Martina Lachouta „Uplatňování komunikačních strategií při učení se cizím jazykům“ *splňuje* požadavky standardně kladené na habilitační práce v oboru Pedagogika.

V Bratislave dňa 10. 1. 2017

.....

 podpis